

MOLIÈRE A RECEPTEKRŐL

Jean-Baptiste Poquelin, írói és színpadi nevén Molière (1622–1673) a 17. század mindmáig leghíresebb francia drámaírója. Kárpitos fiaként született, miután árván maradt, a jezsuiták nevelték föl, majd megörökölte apja udvari kárpitosi címét. 1643-ban barátaival rövid életű színházat alapított, s miután saját színháza tönkrement, tizenöt éven át vándorszínészetből élt. 1658-ban aratta azonban csak első nagy párizsi sikereit mint színész. A következő évben bemutatta első sikeres darabját is, a *Kényeskedőket*. 1662-től a királyi palota színházába költöztethette társulatát, itt mutatta be 1664-ben a *Tartuffe*-öt, amely nagy botrányt kavart és szerzőjét híres emberré tette. Ezután pályája töretlenül ívelt fölfelé, szinte minden darabja sikert aratott. Különösen gyümölcsözőnek bizonyult Lullyvel való együttműködése. Állítólag – bár ez valószínűleg csak mese – éppen a *Képzelt beteg* előadása közben lett rosszul, mielőtt meghalt volna.

Az alábbi részlet a *Képzelt beteg* című darab bevezető jelenetéből való, és nem csupán a felsorolt jellemző gyógyszerek, gyógymódok és árai miatt lehet érdekes számunkra, hanem azért is, mert az is kiderül belőle, hogyan látták a betegek a kor orvosait (Purgó vagy az eredetiben Purgon doktort) és patikusait (Szippants úr, az eredetiben Fleurant), illetve milyen lesújtó véleménnyel lehettek róluk.

A szöveget Illyés Gyula nagyszerű fordításában közöljük.

Első felvonás, Első jelenet.¹
Argan szobája

ARGAN (ül, előtte asztal; zsetonokat rakosgatva gyógyszerésze számláit ellenőrzi, és magában beszél) Három meg kettő: öt, meg öt: tíz, meg tíz: húsz. Kettő meg három: öt. „Továbbá huszonnegyediken fájdaloműző, frissítő és áztató klistér,² uraságod becses belei föláztatása, átpuhítása és fölüdítése végett.” Legjobban ez tetszik nekem ebben a patikusban, ebben a Szippants úrban, hogy ilyen illemtudóan fogalmazza meg a számláit. „Uraságod becses belei, harminc garas.” Hogyne, persze; de az udvariaság önmagában még nem minden, kedves Szippants úr: tudjon mértéket is a beteg megnyúzásában. Harminc garas egy beöntésért! Maradok alázatos szolgája, de ebben már megegyeztünk; az eddigi elszámolásokban csak húsz garas volt a taksa, húsz garas pedig patikusnyelvre fordítva tíz garas. Javítsuk hát tízre. „Továbbá ugyanazon a napon egy jó hashajtó beöntés, dupla catholikon,³ rebarbara, rózsaméz és egyéb keverékből, rendelés szerint, uraságod alhasi tájainak működésbe hozása, kiöblítése és megtisztítása okából, harminc garas.” Engedelmevel, tíz. „Továbbá fent írt napon este egy adag májfájdalom elleni zsongító és altató, harmincöt garas.” Erre nem szólok, remekül aludtam tőle. Tíz, tizenöt, tizenhat és tizenhét garas hat fillér. „Továbbá

¹ MOLIÈRE, *Képzelt beteg*, ford. ILLYÉS Gyula, in MOLIÈRE, *Hat színmű*, Bp., Európa, 1967, 109–110.

² Klistély, beöntés, allövet.

³ Mindent gyógyító szer, panacea.

huszonötödikén friss keserűfűből, keleti szennalevélből és egyéb főzetből készült különleges bélmozdító és vérerősítő doktor Purgó rendelése szerint, uraságod epéjének meghajtása és kiürítése okából, négy frank.” No, kedves Szippants úr, azért a tréfából is sok a sok. Hagyjuk élni a beteget is. Purgó doktor úr azt nem írta rá a receptre, hogy négy frank; vegyünk csak szépen, vegyünk csak, kérem, hármát. Hús és harminc garas tehát. „Nemkülönben fent írt napon egy üvegecske hasmenést megállító, valamint altatószer uraságod elnyugasztalására, harminc garas.” Jól van, tíz és tizenöt garas. „Továbbá huszonhatodikán fúvódást lappasztó beöntés, uraságod szeleinek kihajtására, harminc garas.” Tíz garas, Szippants úr. „Továbbá ugyanaznap este beöntés megismételve, mint föntebb, harminc garas.” Szippants uram, tíz. „Továbbá huszonhetedikén különleges vegyítésű keverék, uraságod rossz nedveinek gyorsabb kiválasztása és eltávolítása céljából, három frank.” Rendben, hús és harminc garas; ez már tetszik, ha az eszére hallgat. „Továbbá huszonnyolcadikán egy adag édesre erjesztett, lefejtett tejsavó; uraságod vérösszetételének megújítása, temperálása, felüdítése és megcsitítása végett, hús garas.” Helyes, tíz. „Továbbá fájdalommegelőző szívcsseppek, tizenkét szemer bezoárkó,⁴ citrom és gránátalma stb. levében feloldva, rendelés szerint, öt frank.” Nocsak, kedves Szippants úr, lassan a testtel; ha így folytatja, végül senkinek sem lesz kedve beteg lenni: érje csak be négy frankkal. Vagyis hús és negyven garas. Három meg kettő: öt, és öt: tíz, meg tíz: hús. Hatvanhárom frank négy garas hat fillér. Végeredményben tehát bevettem ebben a hónapban kettő, három, négy, öt, hat, hét, nyolc patikaszer, kaptam egy, kettő, három, négy, öt, hat, hét, nyolc, kilenc, tíz, tizenegy, tizenkettő beöntést, a múlt hónapban tizenkét patikaszer és hús beöntés volt. Most már nem csodálom, mért nem éreztem olyan jól magam ebben a hónapban, mint az előzőben. Majd szólok is Purgó doktornak, hozza rendbe, amit még lehet. Hé, vigyétek innen ezt a sok vacakot.

---

⁴ Egy Iránban élő hegyikecske-faj gyomrában található konglomerátum, amely kicsapódott sóból, nyálkából, szőrből és növényi részecskékből áll össze és kevés epesavat tartalmaz. Emésztésjavítóként, panaceaként és ellenméregként is alkalmazták.

Patikabelső a 17. század közepéről (francia rézmetszet)